

Jolanta Gadawska

PRZEPIŁYWY, WYNIKI I PODSTAWA OPODATKOWANIA – RÓŻNICE I PODOBIENSTWA

Streszczenie

Zgodnie z MSR/MSSF przepływy środków pieniężnych są wpływami i wypływami środków pieniężnych oraz ekwiwalentów środków pieniężnych zrealizowanymi w danej jednostce czasu. Wynik jest to różnica między przychodami i kosztami danego okresu (osiągniętymi i poniesionymi w ciągu miesiąca, roku itp.). Wynik finansowy ustalany jest memoriałowo. To znaczy, że wszystkie przychody i koszty zaksięgowane mają wpływ na jego wartość – bez względu na to, czy zostały poniesione i otrzymane. Przepływy natomiast są ustalone zgodnie z zasadą kasową. Pojęcie przychodu różni się tym samym od pojęcia wpływu, natomiast pojęcie kosztu różni się od pojęcia wydatku. Rzeczywista kondycja finansowa podmiotu i zdolność do bieżącego regulowania zobowiązań, określona w rachunku przepływów pieniężnych, jest decydująca i powinna mieć większe znaczenie od wyniku finansowego, który niekiedy jest zyskiem zawyżonym lub zaniżonym (papierowych, nie faktycznych). Należy pamiętać również, iż wynik księgowy brutto na ogół nie jest podstawą opodatkowania. Tylko koszty uzyskania przychodu mogą mieć wpływ na obniżenie podatku. Podobnie przychody nie wszystkie kwalifikują się do podstawy opodatkowania. Tak więc, przepływy, wyniki i podstawa opodatkowania są strumieniami, które ostatecznie wpływają na wartość pozycji bilansowych. Przepływy mają wpływ na aktywa obrotowe – środki pieniężne, wyniki zmieniają kapitały własne, a podstawa podatkowa wpłynie na wymiar podatku – który staje się zobowiązaniem podatkowym, a więc źródłem finansowania majątku.

Summary

In accordance with IAS/IFRS, cash flows are inflows and outflows of cash and cash equivalents realized in a given unit of time. The result is the difference between revenues and expenses for the period (achieved and costs incurred during the month, year, etc.). Financial result shall be determined on an accruals basis. This means that all income and expenses accounted affect its value – regardless of whether they were paid and received. Flows, however, are determined in accordance with the principle of cash. The concept of income differs from the inflows and the concept of cost differs from the expenditure and outflow. The actual financial condition of the company and the ability to pay current liabilities, as specified in the cash flow is crucial and should be more important than the financial result, which is sometimes overstated or undervalued profit (paper, not actual). Remember also that the accounting, gross result and the tax base is not the same. Only really expenses can have an impact on the tax reduction. Similarly, not all income eligible for the tax base. Thus, flows, results and basis of taxation are streams that ultimately affect the value of balance sheet items. Flows have an impact on the current assets – cash, results change equity capital and the tax base will affect the tax assessment – which becomes a tax liability and therefore a source of assets.

Słowa kluczowe: przychód, koszt, wpływ, odpływ, wydatek, wynik, przepływ, podstawa opodatkowania, podatek, podatek odroczony.

Key words: revenue, cost, impact, runoff, expense, result, flow, tax base, tax, tax deferred.

Wstęp

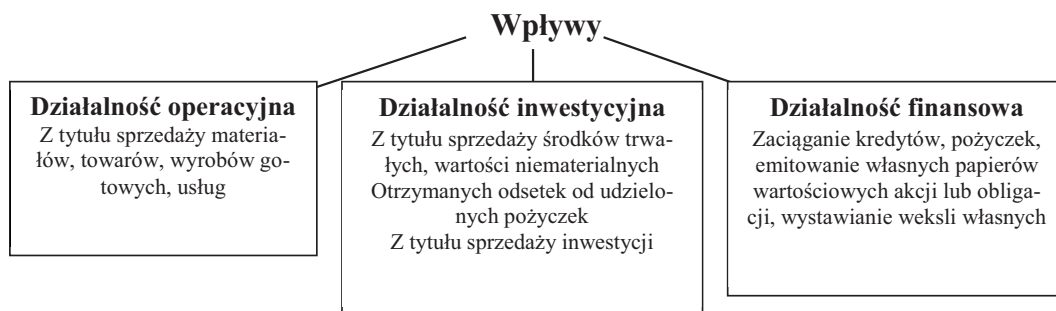
Przepływy, wyniki i podatki liczone z podstawy opodatkowania są to trzy podstawowe kategorie ekonomiczne, które określają kondycję finansową danego podmiotu gospodarczego. Kategorie te są istotne dla przedsiębiorstw i otoczenia biznesowego – menedżerów, przedsiębiorców, inwestorów, kontrahentów, banków oraz organów podatkowych. Dokonując analizy finansowej oraz oceniając przyszłe inwestycje, należy posłużyć się przepływami i wynikami. Natomiast wielkość podatku partycypuje w możliwościach inwestycyjnych danego podmiotu. Użytkownicy sprawozdawczości finansowej – analizując sytuację jednostki gospodarczej – wykorzystują te kategorie, dlatego ich definiowanie i rozróżnienie jest jednym z podstawowych elementów prawidłowej oceny, analizy i opodatkowania. Tak więc, celem artykułu jest przedstawienie różnic i podobieństw podstawowych kategorii ekonomicznych oraz ich związku ze sprawozdawczością finansową. Rozumienie i odpowiednie definiowanie pojęć

jest pierwszym i podstawowym warunkiem poprawnej analizy finansowej i odpowiedniej oceny projektów inwestycyjnych.

Przepływy pieniężne – Rachunek przepływów pieniężnych (*cash flow*)

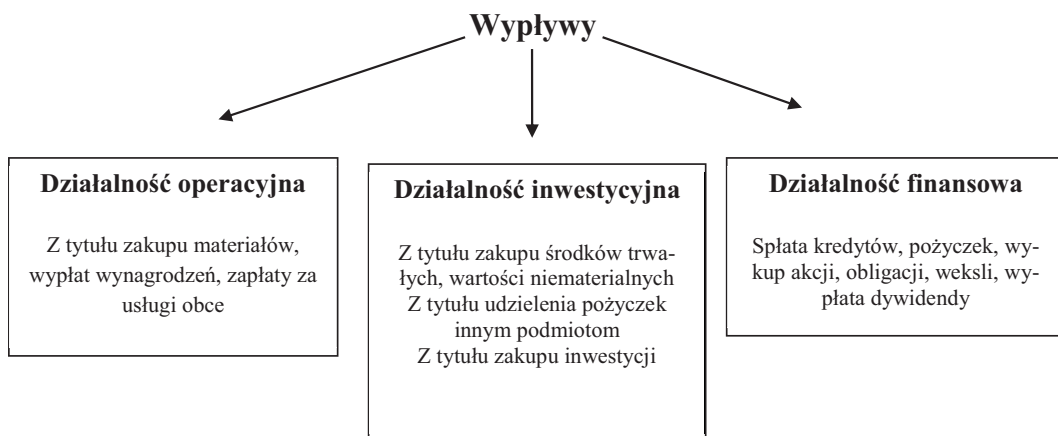
Zgodnie z MSR/MSSF przepływy pieniężne, czyli przepływy środków pieniężnych, są wpływami i wypływami środków pieniężnych oraz ekwiwalentów środków pieniężnych zrealizowanymi w danej jednostce czasu.

Środki pieniężne składają się z gotówki w kasie, w banku, w tym z depozytów płatnych na żądanie. Ekwiwalenty środków pieniężnych są to krótkoterminowe inwestycje o dużej płynności, łatwo wymienne na określone kwoty środków pieniężnych oraz narażone na nieznaczne ryzyko zmiany wartości (np. czeki obce i weksle obce z terminem wykupu do 3 miesięcy). **Wpływ środków** oznacza rzeczywiste zwiększenie środków pieniężnych i ekwiwalentów. **Wypływ**, czyli **wydatek**, oznacza faktyczne zmniejszenie środków pieniężnych i ich ekwiwalentów. Wpływy i wypływy środków pieniężnych są podzielone na trzy podstawowe grupy. Ruch środków pieniężnych może dotyczyć działalności operacyjnej (podstawowej, którą zajmuje się dany podmiot), inwestycyjnej (rozwojowej) i finansowej (czyli związanej z pozyskiwaniem źródeł finansowania). Podział wpływów i wypływów został przedstawiony na rys. 1 i 2.

Rys. 1. Podział wpływów

Źródło: opracowanie własne na podstawie MSR/MSSF oraz Ustawy o rachunkowości

Rys. 2. Podział wypływów (wydatków)

Źródło: opracowanie własne na podstawie MSR/MSSF oraz Ustawy o rachunkowości

Wpływy pomniejszone o wypływy (wydatki) stanowią o wartości przepływów środków pieniężnych, czyli jest to tak zwana zmiana *cash flow* (z danego okresu) w rachunku przepływów pieniężnych.

Rachunek przepływów pieniężnych jest zestawieniem wpływów i wydatków, w tym przepływów pieniężnych netto, z trzech sfer działalności – operacyjnej, inwestycyjnej i finansowej. W rachunku tym wykazuje się stan początkowy środków pieniężnych, zmiany oraz stan końcowy środków pieniężnych danego podmiotu (pozycja w aktywach bilansu).

Rachunek ten dostarcza niezbędnej wiedzy o rzeczywistej kondycji finansowej podmiotu, o środkach finansowych, którymi dysponuje podmiot.

Charakteryzuje dokładnie przepływy z trzech najważniejszych sfer działalności. Z treści sprawozdania wynika, jakie czynniki miały decydujący wpływ na dodatnie lub ujemne przepływy netto z całej działalności.

Rachunek przepływów pieniężnych (*cash flow*) jest analitycznym rozwinięciem przedstawionych w bilansie informacji o zmianie stanu środków pieniężnych dokonywanej w okresie sprawozdawczym.

Celem sporządzenia tego elementu sprawozdania finansowego jest uzyskanie podstawy oceny możliwości jednostki gospodarczej do generowania środków pieniężnych oraz potrzeb w zakresie ich wykorzystania.

W warunkach polskich obowiązek sporządzania tego sprawozdania spoczywa na następujących podmiotach:

- bankach i zakładach ubezpieczeń,
- jednostkach działających na podstawie przepisów o publicznym obrocie papierami wartościowymi, funduszach powierniczych i funduszach inwestycyjnych,
- funduszach emerytalnych.
- spółkach akcyjnych,
- pozostałych jednostkach, które spełniły dwa warunki z poniższych:
 - średnioroczne zatrudnienie wynosiło przynajmniej 50 osób,
 - suma aktywów bilansu była na poziomie 2 500 000 euro,
 - przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów oraz operacji finansowych wynosiły co najmniej 5 000 000 euro.

Rachunek ten można sporządzić metodą pośrednią i bezpośrednią. Główna różnica między tymi metodami sprowadza się do sposobu ustalenia przepływów z działalności operacyjnej. Metodę sporządzania rachunku przepływów pieniężnych wybiera kierownik jednostki. Rachunek przepływów pieniężnych sporządzony zgodnie z metodą bezpośrednią zawiera:

- a) przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej, a więc wpływy z tytułu sprzedaży zapasów, wpływy z tytułu najmu, dzierżawy skorygowane o wydatki dotyczące sprzedawanych zapasów, wynagrodzenia, ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz inne świadczenia, podatki i opłaty oraz przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej,
- b) przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej, czyli wpływy takie jak zbycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych, zbycie inwestycji, spłaty pożyczek przez inne podmioty skorygowane o wydatki związane z nabyciem wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych, inwestycji, udzieleniem pożyczek długoterminowych oraz przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej,
- c) przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej dotyczą wpływów z tytułu emisji akcji, dopłat do kapitału, zaciąganie kredytów i pożyczek, emisja dłużnych papierów wartościowych pomniejszonych o wydatki związane z nabyciem udziałów (akcji) własnych, dywidendy, wydatki z tytułu podziału zysku, spłaty kredytów i pożyczek, wykup dłużnych papierów wartościowych, płatności zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego, odsetki oraz przepływy pieniężne netto z działalności finansowej,
- d) przepływy pieniężne netto, razem,
- e) bilansową zmianę stanu środków pieniężnych,

- f) środki pieniężne na początek okresu,
- g) środki pieniężne na koniec okresu.

Tak więc, rachunek przepływów pieniężnych składa się z trzech części. W metodzie pośredniej ustala się, korygując zysk netto o amortyzację, zmiany należności, zapasów, zobowiązań, rezerw itp.

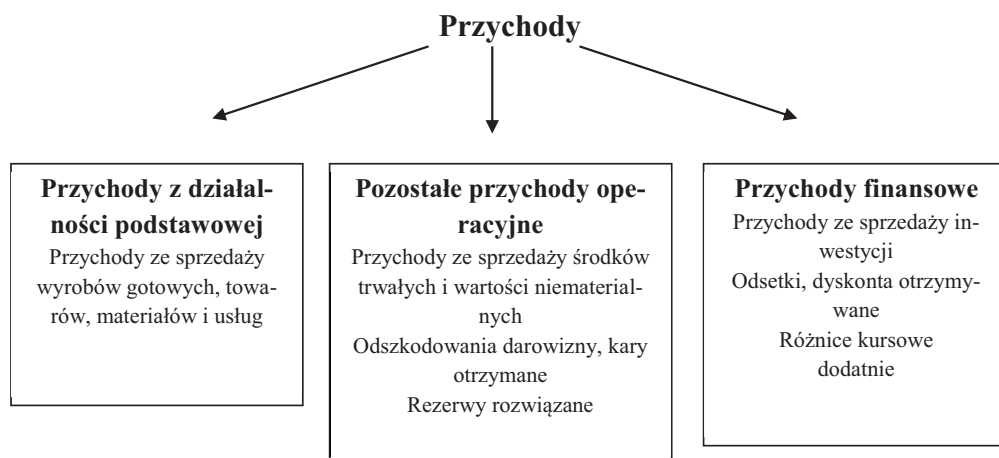
Najważniejsze są oczywiście **przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej**, czyli środki generowane z podstawowej działalności firmy. Powinny one wystarczyć na pokrycie wydatków działalności inwestycyjnej – związanej z rozwojem jednostki oraz na spłatę zadłużenia. **Przy ustalaniu tych przepływów należy pamiętać, iż przepływy brutto jest to zysk** operacyjny powiększony o amortyzację i pomniejszony o zapłacony podatek. **Natomiast przepływy netto** są to przepływy brutto zwiększone o zmianę kapitału pracującego i zmianę pozostałych aktywów oraz pasywów operacyjnych. **Zmiana kapitału pracującego** jest to (-) zmiana zapasów, (-) zmiana należności, (+) zmiana zobowiązań, przy założeniu, że te trzy kategorie wzrastają. Wzrost zapasów i należności jest to „uwięzienie gotówki”, inaczej jej odpływ, dlatego liczy się je z „minusem”. Jeżeli kategorie te spadają, należy je uwzględnić z „plusem”. Wzrost zobowiązań powoduje, że gotówka nie odpływa z firmy, więc wzrost zobowiązań uwzględnia się z „plusem”, z kolei gdy zobowiązania spadną, jest odpływ gotówki i dlatego je odejmujemy¹.

Wyniki – Rachunek zysków i strat

Wynik jest to różnica między przychodami i kosztami danego okresu (osiągniętymi i poniesionymi w ciągu miesiąca, roku itp.).

Przychody oznaczają zwiększenie korzyści ekonomicznych w trakcie okresu obrotowego w formie uzyskania lub ulepszenia aktywów albo zmniejszenia zobowiązań, powodując wzrost kapitału własnego, z wyjątkiem wkładów wnoszonych przez udziałowców/akcjonariuszy. Podział przychodów, zgodny procedurą obliczeniową wyniku finansowego oraz ze sprawozdawczością finansową, przedstawiono na rys. 3.

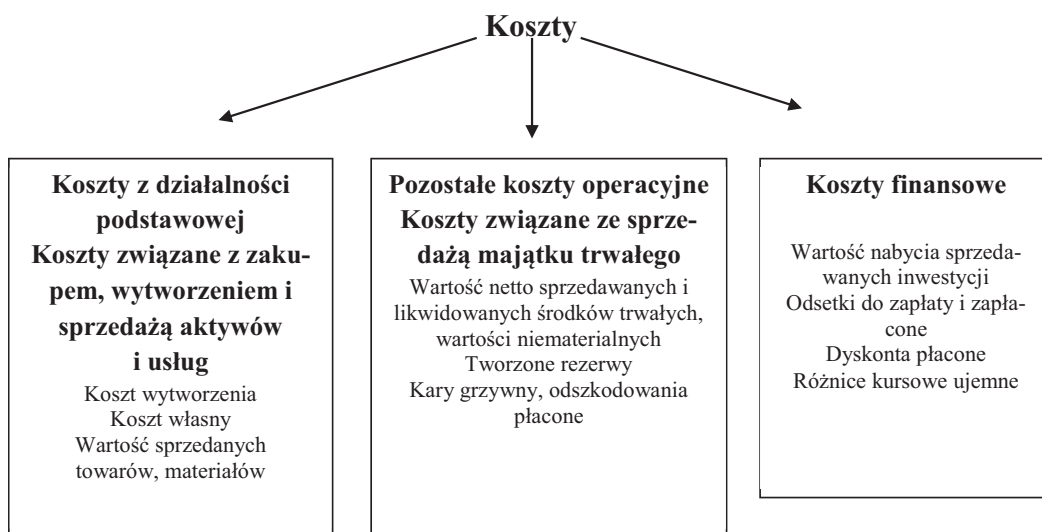
¹ <http://www.michalstopka.pl/rachunek-przeplywow-pienieznych-sprawozdanie-z-przeplywow-pienieznych-rpp-cash-flow/>

Rys. 3. Podział przychodów

Źródło: opracowanie własne na podstawie MSR/MSSF oraz Ustawy o rachunkowości

Koszty oznaczają zmniejszenie korzyści ekonomicznych w trakcie okresu obrotowego w formie rozchodu lub spadku wartości aktywów albo powstania zobowiązań, powodujące zmniejszenie kapitału własnego, z wyjątkiem podziału kapitału na rzecz właścicieli. Podział kosztów został zaprezentowany na rys. 4.

Rys. 4. Podział kosztów

Źródło: opracowanie własne na podstawie MSR/MSSF oraz Ustawy o rachunkowości

Przyszłe korzyści ekonomiczne jest to potencjał, który przyczynia się do wpływu środków pieniężnych lub ekwiwalentów do jednostki. Potencjał może być rozumiany jako część czynności operacyjnych podmiotu. Może również przyjmować formę wymienialności na pieniądź czy pieniężne ekwiwalenty lub może być wyrażony jako redukcja zobowiązań, wydatków, kosztów. Kiedy potrzeby i oczekiwania są zaspokojone, klienci gotowi są płacić za wykonane usługi, stąd wnoszą wkład w przepływ pieniężny danego podmiotu gospodarczego².

Rachunek wyników jest zestawieniem przychodów i kosztów oraz zysków i strat nadzwyczajnych, a także wyników danego podmiotu z określonego okresu. Wynik netto rachunku wyników jest prezentowany w bilansie, w kapitałach własnych.

Często przychód jest należny (wystawiono Fa VAT sprzedaży, wydano zapasy, ale należność jest nieuregulowana). Oczywiście mogą wystąpić takie sytuacje, że przychód jest zrealizowany (osiągnięty), wówczas przychód i wpływ jest osiągnięty jednocześnie.

Z tym, że przychód będzie księgowany netto – bez podatku VAT (w przypadku podatników VAT), a wpływ będzie realizowany brutto z podatkiem VAT. Podobnie w przypadku kosztu, jeśli jest zapłacony, stanowi wydatek, czyli odpływ środków pieniężnych brutto. Koszt naliczony jest netto w przypadku podatników VAT.

Wynik finansowy jest to rezultat działalności jednostki gospodarczej (działalności podstawowej, pozostałej operacyjnej, finansowej, nadzwyczajnej). Przedstawia się go w sprawozdaniu wyników i zestawieniu zmian w kapitale własnym oraz w bilansie w kapitałach własnych. Wynik finansowy ustalany jest przynajmniej raz w roku (lub co miesiąc). Polega na przeniesieniu przychodów i kosztów na odpowiednie strony wyniku finansowego lub na ustaleniach pozaewidencyjnych. Celem takich obliczeń jest kontrola realizacji założonych planów i kontrola kosztów.

W Polsce rachunek wyników jest sporządzany (podobnie jak wynik finansowy) według wariantu kalkulacyjnego lub porównawczego. To sprawozdanie jest zaprezentowane jako dwustronna tabela lub jednostronna kolumna. W tabeli 1 przedstawiono kolejność pozycji wynikowych w rachunku zysków i strat sporządzonym w wariantcie kalkulacyjnym.

² Framework, art. 53-55.

Tabela 1. Ustalanie wyniku finansowego w rachunku zysków i strat (wariant kalkulacyjny)

Lp.	Grupy przychodów i koszt oraz wyniki	Wartości
1.	Przychody ze sprzedaży wyrobów gotowych	
2.	- koszt własny sprzedanych wyrobów	
3.	= wynik (zysk lub strata) ze sprzedaży (<i>Gross Margin</i>)	
4.	+ pozostałe przychody operacyjne	
5.	- pozostałe koszty operacyjne	
6.	= wynik z działalności operacyjnej EBIT (<i>Erning Before Interest and Tax</i>)	
7.	+ przychody finansowe	
8.	- finansowe koszty	
9.	= wynik z działalności gospodarczej EBT (<i>Erning Before Tax</i>)	
10.	+ zyski nadzwyczajne	
11.	- straty nadzwyczajne	
12.	= wynik brutto (<i>Gross profit</i>)	
13.	- podatek	
14.	= wynik netto (<i>Nett profit</i>)	

Źródło: opracowanie własne na podstawie przepisów Ustawy o rachunkowości

Wynik finansowy (starego roku) jest dzielony w nowym roku obrotowym. Wynik finansowy zostaje przeniesiony do rozliczenia na odpowiednie konto pomocnicze. Dodatni wynik (zysk netto) może być przeznaczony na dywidendy, kapitał rezerwowy, nagrody i fundusz socjalny itp. Jeśli poniesiono stratę netto, wówczas jest ona pokrywana z kapitału rezerwowego i zapasowego.

Przepływy a wyniki

Wynik finansowy ustalany jest memoriałowo. To znaczy, że wszystkie przychody i koszty zaksięgowane mają wpływ na jego wartość – bez względu na to, czy zostały poniesione i otrzymane. Przepływy natomiast są ustalone zgodnie z zasadą kasową – zasadą realizacji. Pojęcie przychodu różni się tym samym od pojęcia wpływu, natomiast pojęcie kosztu różni się od pojęcia wydatku. Różnice między wynikami i przepływami przedstawiono w tabeli 2.

Najkorzystniejszą sytuacją dla danego podmiotu jest ta, w której osiąga zyski i dodatnie przepływy pieniężne. Jednak lepiej jest generować stratę netto przy dodatnich przepływach niż zysk netto przy ujemnych przepływach pieniężnych. W związku z prowadzoną działalnością i sporządzanymi sprawozdaniami jednostki gospodarcze mogą się niejednokrotnie pochwalić wysokimi zyskami (zysk netto), jakie osiągają. Zysk ten jednak może być tylko „papierowym” miernikiem, niemającym odbicia (przełożenia) na kondycję finansową podmiotu.

Zdolność do bieżącego regulowania zobowiązań jest decydująca i powinna mieć większe znaczenie od zysków, które można zawyżyć (często papierowych, nie faktycznych).

Nie można zatem przeceniać znaczenia zysku brutto i zysku netto wykazywanego w bilansie w kapitałach własnych oraz w rachunku zysków i strat. Zyskom netto może towarzy-

szyc brak płynności finansowej. Dlatego niezwykle cenna staje się informacja o wpływach pieniężnych przewyższających z rachunku Cash Flow.

Jednak zysk i przychody (określone księgowo) stanowią podstawę do obliczania wielu wskaźników (np. rentowności, obrotowości). Na bazie tych wskaźników formułowane są wnioski o sytuacji podmiotu, a przecież zysk księgowy nie jest najlepszym miernikiem efektywności działania podmiotu.

Tabela 2. Różnice i podobieństwa między wynikami a przepływami

Kryterium	Wyniki	Przepływy
Termin zapłaty	Uwzględniane wszystkie przychody i koszty (okresu) bez względu na termin zapłaty	Uwzględnia się tylko faktyczne wpływy i odpływy (wydatki) środków pieniężnych
Zasady nadrzędne	Nadrzędne zasady rachunkowości memoriału, współmierności, ostrożności	Nadrzędna zasada kasowa – realizacja
Kwalifikacja zakupu i sprzedaży aktywów trwałych	Przychody i wydatki związane z zakupem i ze sprzedażą aktywów trwałych (nie inwestycji) są uwzględniane w działalności operacyjnej	Wpływy i wydatki związane ze sprzedażą środków trwałych i wartości niematerialnych są uwzględniane w działalności inwestycyjnej
Kwalifikacja pożyczek udzielonych	Udzielona pożyczka innemu podmiotowi nie będzie kosztem – jest inwestycją	Udzielona pożyczka jest wydatkiem inwestycyjnym
Odsetki od pożyczki	Odsetki od udzielonej innemu podmiotowi pożyczki są przychodem finansowym	Zrealizowane odsetki od udzielonej pożyczki są wpływem inwestycyjnym
Kwalifikacja kredytu	Otrzymany kredyt z banku nie jest przychodem	Kredyt otrzymany jest wpływem finansowym
Zużycie aktywów trwałych	Amortyzacja jest kosztem	Amortyzacja nie jest wydatkiem
Aktualizacja i rezerwy	Aktualizacja należności, papierów wartościowych, tworzenie rezerw jest kosztem	Aktualizacja należności, papierów wartościowych, tworzenie rezerw nie jest wydatkiem
Kwalifikacja obrotu nieruchomością	Nieruchomość zakupiona w celach handlowych i sprzedana będzie przychodem finansowym	Nieruchomość sprzedana za środki pieniężne jest wpływem inwestycyjnym
Kwalifikacja obrotu papierami wartościowymi	Sprzedaż papierów wartościowych obcych i otrzymany przelew jest przychodem finansowym	Sprzedaż papierów wartościowych obcych i przelew jest wpływem inwestycyjnym
Odsetki od kredytów	Odsetki od kredytów i pożyczek otrzymanych są kosztem finansowym	Odsetki od kredytów i pożyczek finansowych zapłacone są wydatkiem finansowym
Sprzedaż zapasów i usług	Sprzedaż wyrobów, usług, towarów spowoduje powstanie przychodu z działalności operacyjnej	Sprzedaż - zapłacona - wyrobów usług i towarów będzie wpływem operacyjnym
Wynagrodzenia	Wynagrodzenia brutto są kosztem operacyjnym	Wyplata wynagrodzeń netto jest wydatkiem operacyjnym – w kwocie netto
Oplaty i usługi obce	Zapłata za czynsz, remont, energię i gaz jest kosztem operacyjnym	Zapłata za czynsz, usługi, gaz jest wydatkiem operacyjnym
Odsetki od inwestycji w papiery wartościowe	Odsetki od inwestycji (czyli np. obcych papierów dłużnych) są przychodem finansowym	Odsetki od inwestycji są wpływem inwestycyjnym
Wykup akcji własnych	Wykup akcji nie jest kosztem	Wykup akcji jest to wydatek finansowy
Dywidendy	Dywidendy wypłacane akcjonariuszom nie są kosztem – są wydatkiem	Dywidendy wypłacane są wydatkiem finansowym

Źródło: opracowanie własne.

Trzeba pamiętać, iż w praktyce niekiedy dochodzi do działań niezgodnych z prawem, w przypadku których zysk netto może być „sztucznie” zawyżany (przez podwyższenie przychodów lub obniżenie kosztów). Negatywne techniki to:

- sprzedaż (max) zapasów wątpliwym kontrahentom,
- nieuzasadnione rozwiązywanie rezerw, odpisów aktualizujących,
- zaniechanie tworzenia uzasadnionych rezerw czy odpisów aktualizujących.

W ramach polityki bilansowej można natomiast wykorzystać:

- uzasadnione rozwiązywanie rezerw,
- stosowanie metod rozchodu zapasów FIFO,
- niestosowanie degresywnych metod amortyzacji, nawet jeśli jest to uzasadnione itp.

Zysk netto może być „sztucznie” zaniżony w celu np. obniżenia obciążeń podatkowych (przez podwyższenie kosztów lub obniżenie przychodów), takimi metodami jak:

- stosowanie przyspieszonej amortyzacji,
- tworzenie rezerw, odpisów aktualizujących i trwałej utraty wartości (szczególnie tych uznanych podatkowo),
- stosowanie metod rozchodu zapasów LIFO,
- nierozwiązywanie rezerw, nawet jeśli ustały przyczyny ich tworzenia.

Ostatni przypadek jest negatywnym działaniem niemającym nic wspólnego z polityką rachunkowości.

Wynik księgowy a podstawa opodatkowania

Trzeba również pamiętać, iż wynik finansowy księgowy różni się od wyniku finansowego podatkowego. Wynik księgowy brutto zazwyczaj nie jest podstawą opodatkowania. Tylko koszty poniesione lub prawdopodobne (dotyczące danego okresu), koszty uzyskania przychodu mogą mieć wpływ na obniżenie podatku. Podobnie przychody, nie wszystkie kwalifikują się do podstawy opodatkowania. Różnice i podobieństwa między wynikiem księgowym a podstawą opodatkowania przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Różnice i podobieństwa między wynikiem brutto a podstawą opodatkowania

Kryterium	Koszty i przychody uwzględnione w wyniku	Koszty i przychody nieuznane podatkowo
Amortyzacja	Amortyzacja według własnych stóp amortyzacyjnych jest kosztem	Amortyzacja niezgodna z przepisami podatkowymi nie jest kosztem
Odsetki od należności	Odsetki naliczone od należności są przychodem	Niezapłacone odsetki od należności nie są przychodem podatkowym
Aktualizacja należności	Aktualizacja należności niespłacanych jest kosztem	Aktualizacja należności od podmiotów postawionych w stan upadłości i likwidacji jest kosztem uzyskania przychodu
Rezerwy	Rezerwy na przyszłe prawdopodobne koszty, wydatki, zobowiązania są kosztem	Większość rezerw nie jest kosztem podatkowym
Sprzedaż	Sprzedaż wyrobów, materiałów, usług, towarów potwierdzona Fa VAT jest przychodem	Sprzedaż wyrobów, materiałów, usług, towarów potwierdzona Fa VAT jest przychodem podatkowym
Wynagrodzenia	Wynagrodzenia brutto są kosztem	Wynagrodzenia brutto są kosztem
Inne koszty	Koszty remontów, energii itd. są kosztem	Koszty remontów, gazu, energii itd. są kosztem
Zakup materiałów	Zakup materiałów do produkcji nie zużytych nie jest kosztem	Zakup materiałów nie jest kosztem podatkowym
Dywidendy	Wypłata dywidendy nie jest kosztem – zmniejsza wynik roku poprzedniego	Wypłata dywidend obciążona opodatkowaniem jednak nie jest kosztem okresu

Źródło: opracowanie własne.

Istnieje bardzo wiele rodzajów tego typu różnic wynikających z odmienności przepisów podatkowych i stosowanych standardów księgowych. Do nich należą:

- niezrealizowane różnice kursowe – które wykazywane są w sprawozdaniu księgowym, a nie mają efektu podatkowego,
- różnice w sposobie naliczania amortyzacji na potrzeby księgowe i podatkowe (zwłaszcza wszelkiego rodzaju zachęty inwestycyjne w postaci umożliwienia ujęcia dużej części wartości inwestycji w środek trwały w kosztach podatkowych już w pierwszych latach od zakupu),
- rozliczenia międzyokresowe,
- straty z lat ubiegłych, które obniżają wartość zysku podatkowego w kolejnych latach,
- w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych niezrealizowane zyski zatrzymane w środkach trwałych bądź zapasach wynikające z transakcji wewnątrz grupy kapitałowej, za które podmiot sprzedający musiał naliczyć podatek.

W przypadku różnic przejściowych, które w przyszłości zostaną zrealizowane, powstaje odroczony podatek dochodowy, czyli w długiej perspektywie efekt podatkowy i księgowy transakcji będzie taki sam. W przypadku różnic trwałych – czyli takich, które na trwałe zmieniają podstawę podatkową (przychody i koszty nigdy nie zostaną uwzględnione podatkowo) – nie powstaje podatek dochodowy odroczony.

Podatek odroczony ustala się na podstawie metody bilansowej, która jest zalecana przez większość standardów rachunkowości, w tym Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR), US GAAP i Ustawę o rachunkowości. Zgodnie z tym podejściem aktywa i pasywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego powstają w sytuacji, gdy składnik w bilansie zostaje rozpoznany w innej wartości na potrzeby księgowe i w innej na potrzeby podatkowe. Różnica ta zaniknie, gdy nastąpi zrealizowanie danego aktywa bądź pasywa.

Ogólna zasada jest następująca:

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego powstają, gdy:

1. księgowa wartość składnika aktywów jest niższa niż podatkowa jego wartość,
2. księgowa wartość składnika pasywów jest wyższa niż jego wartość podatkowa.

Pasywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego powstają, gdy:

1. księgowa wartość aktywa jest wyższa niż podatkowa jego wartość,
2. księgowa wartość pasywa jest niższa niż jego wartość³.

Przy ustalaniu dla celów podatku dochodowego przychodów z działalności gospodarczej punktem wyjścia są przychody zewidencjonowane w księgach rachunkowych. Jest to pojęcie dalece odległe od przychodów dla celów podatkowych.

Podsumowanie

Przepływy nie są zasobami ani wynikami, są strumieniami środków pieniężnych i ich ekwiwalentów, które wpływają lub wypływają z danego podmiotu w określonym czasie. Przepływy gromadzone są w trzech grupach odmiennych od grup wyników w rachunku zysków i strat. Przepływy dotyczą działalności operacyjnej, inwestycyjnej i finansowej i są przedstawione w sprawozdawczości większych podmiotów gospodarczych za okres dwóch lat (Rachunek Przepływów Pieniężnych – Cash flow).

Wyniki są strumieniami przychodów i kosztów osiągniętymi i poniesionymi w określonej jednostce czasu. Wyniki są zaprezentowane w Rachunku zysków i strat (P&L statement) i dotyczą dwóch okresów (dwóch lat).

Podstawa opodatkowania dotyczy również przychodów i kosztów, ale podatkowych. Wynik brutto różni się zazwyczaj od podstawy opodatkowania. Niezrealizowane przychody podatkowe z tytułu odsetek spowodują np. zmniejszenie podatku danego okresu. Powstanie podatek odroczony dotyczący przyszłego zobowiązania.

³ <http://www.findict.pl/sloownik/podatek-odroczony>

Przepływy, wyniki i podstawa opodatkowania są strumieniami, które ostatecznie wpływają na wartość pozycji bilansowych. Przepływy mają wpływ na aktywa obrotowe – środki pieniężne, wyniki zmieniają kapitały własne, a podstawa podatkowa wpłynie na wymiar podatku – który staje się zobowiązaniem podatkowym, a więc źródłem finansowania majątku.

Literatura

Międzynarodowe standardy rachunkowości, wyd. IASC, London 2001.

Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, t. II, wyd. IAS, London 2004.

Międzynarodowe Standardy Rachunkowości/Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, wyd. IASB, London 2009.

Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej. Kluczowe zagadnienia i rozwiązania praktyczne, red. A.A. Jaruga, M. Frenzel, R. Ignatowski, P. Kabalski, wyd. SKwP, Warszawa 2006.

Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 (Dz.U. Nr 121, poz. 591; tekst jednolity Dz.U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223; zm. Dz.U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1241).

http://newarch.rp.pl/artukul/398558_Od_wyniku_brutto_do_dochodu_do_opodatkowania.html

<http://www.findict.pl/slownik/podatek-odroczony>

<http://www.michalstopka.pl/rachunek-przeplywow-pienieznych-sprawozdanie-z-przeplywow-pienieznych-rpp-cash-flow>.

Wykaz najważniejszych publikacji autora:

Referat pt. „Kierunki zmian polityki rachunkowości w oparciu o Międzynarodowe Standardy Rachunkowości” zamieszczony w materiałach Konferencji Naukowej Biegłych Rewidentów „Perspektywy rozwoju rachunkowości i rewizji finansowej” (s. 60) – Wrocław 1999 r. – wygłoszony w grudniu 1999 r. na Akademii Ekonomicznej.

Artykuł pt. „MSR 1 Prezentacja sprawozdań finansowych” zamieszczony w pracy „Harmonizacja rachunkowości” pod redakcją prof. D. Misińskiej i prof. M. Kwiecień, wyd. A.E., Wrocław 2000, s. 106.

Referat pt. „Miejsce rezerw w międzynarodowych i polskich normach” (s. 89) zamieszczony w materiałach Konferencji Naukowej w Świnoujściu na temat „Rachunkowość w nowoczesnej gospodarce” (18–19 maja 2000 r.).

Artykuł pt. „Charakterystyka rezerw i ich miejsce w bilansie” opublikowany w „Zeszytach Teoretycznych Rachunkowości” – Zeszyt specjalny nr 56, wyd. SK w Polsce, Warszawa 2000, s. 90 – zreferowany we wrześniu 2000 r. na Konferencji Katedr Rachunkowości w Spale.

Referat pt. „Wpływ zmian sprawozdawczości finansowej na zarządzanie polskimi jednostkami gospodarczymi po roku 2000” zamieszczony w internecie pod adresem: <http://www.wspiz.edu.pl> przez organizatorów Szkoły Letniej „Warszawa 2000” – Forum Młodych Badaczy i Organizatorów. Wydano streszczenie referatów „Polska w Europie 2000 – Polskie Nauki o Zarządzaniu wobec wyzwań XXI wieku”.

Artykuł pt. „Zasada ostrożności w zarządzaniu ryzykiem kredytowym banku” (recenzja pozytywna) zamieszczony w „Zeszytach Teoretycznych Rachunkowości”, wyd. SK w Polsce, Warszawa 2000, t. 1 (57), s. 15.

Artykuł pt. „Charakterystyka i znaczenie rezerw tworzonych przez banki” (recenzja pozytywna z dnia 10.10.2000 r.) zamieszczony w nr 8 „Bankowości i Finansów” – Prace Naukowe AE.

Referat pt. „MSR 12 – podatek dochodowy i przepisy krajowe w sprawie odroczonego podatku dochodowego” przygotowany na Konferencję Biegłych Rewidentów „Rachunkowość i audyting na przełomie wieków”, Wrocław 2000, zamieszczony w materiałach konferencyjnych s. 45 (zreferowany).

Referat pt. „Ryzyko a potrzeba tworzenia rezerw” przygotowany na Ogólnopolskie Seminarium Doktorskie Rachunkowości i Finansów w Gdańsku w 2001 r., zamieszczony w materiałach konferencyjnych, wyd. WSR I F, Sopot 2001, s. 39. Referat został wygłoszony.

Artykuł pt. „Ujawnianie rezerw w rachunkowości według standardów międzynarodowych, regionalnych i krajowych” przygotowany na Zjazd Katedr Rachunkowości w Krakowie, opublikowany w Zeszytach Teoretycznych Rachunkowości, t. 4 (60), numer specjalny, wyd. SK w Polsce, Warszawa 2001, s. 34. Referat został wygłoszony.

Referat pt. „Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów w świetle rezerw bilansowych tworzonych w koszty” przygotowany na doroczną Konferencję Biegłych Rewidentów, która odbyła się 6 grudnia 2001 r., zamieszczony w Pracach Naukowych Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 929, pt. „Rachunkowość i rewizja u progu 2002 roku”, s. 49.

Artykuł pt. „Ciche rezerwy z punktu widzenia zasad rachunkowości” przyjęte do nru 9 „Bankowości i Finansów”, s. 85 (recenzja pozytywna październik/listopad 2001 r.).

Artykuł pt. „Rezerwy na świadczenia emerytalne i pochodne oraz rezerwy na restrukturyzację w polskim prawie bilansowym i MSR” przekazany na konferencję w Międzyzdrojach w dniach 27–29 maja 2002 r., zamieszczony w opracowaniu wydanym przez Uniwersytet Szczeciński – Katedra Rachunkowości, Akademię Rolniczą – Katedra Finansów i Rachunkowości pt. „Rachunkowość w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi”, s. 61.

Referat pt. „Aktualizacja (obniżenie wartości) majątku według MSR i znowelizowanej ustawy o rachunkowości” zamieszczony w opracowaniu pt. „Rachunkowość wobec procesów globalizacji”, wydanym przez Uniwersytet Gdański – Gdańsk 2002, s. 158.

Artykuł pt. „Rezerwy celowe jako koszt uzyskania przychodów” napisany do specjalnego wydania „Prawa Bankowego” nr 6, czerwiec 2002.

Artykuł pt. „Ryzyko a rezerwy jednostek gospodarczych” zamieszczony w Pracach Naukowych Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 965, pt. „Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka”, Wrocław 2002, s. 563, przygotowany na konferencję w Łądku Zdroju (26–28 maja 2002 r.), organizowaną przez Katedrę Zarządzania Finansami Przedsiębiorstwa AE we Wrocławiu.

Artykuł pt. „Wpływ decydujących i kontroli na tworzenie rezerw” opublikowany w „Monitorze Rachunkowości i Finansów” nr 9/2007.

Artykuł pt. „Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego – MSR i przepisy krajowe” opublikowany w „Monitorze Rachunkowości i Finansów” nr 7/2009.

Artykuł pt. „Ciche rezerwy w kontekście zasad rachunkowości” zamieszczony w pracy pod redakcją Ireny Sobańskiej i Anny Szychty, wyd. UŁ, Łódź 2007, s. 301.

Artykuł pt. „Polityka tworzenia i rozwiązywania rezerw w jednostkach gospodarczych” przekazany w 2009 r. do „Ekonomii” nr 17, wyd. U Wr., publikacja maj 2010.

Artykuł pt. „Dyskonto w rachunkowości przedsiębiorstw” przygotowany na III Konferencję Naukową z cyklu Forum Młodych Menedżerów, pt. „Zarządzanie potencjałem małych i średnich przedsiębiorstw” przez koło naukowe „Ludzie – Biznes – Technologie” działające przy Katedrze Systemów Zarządzania Politechniki Łódzkiej w dniach 14–15 maja 2010 r. Recenzja pozytywna – przyjęto do publikacji. Zamieszczony w pracy zbiorowej pod redakcją Marka Matejuka i Macieja Szczepańczyka pt. „Aktualne problemy zarządzania małymi i średnimi przedsiębiorstwami”, wyd. Politechniki Łódzkiej, Łódź 2010.

Artykuł pt. „Zmiany w MSR 39 i MSSF 7 odpowiedzią na kryzys” przygotowany na Międzynarodową Konferencję, organizowaną w dniach 22–23 kwietnia 2010 r. przez INE, WPAiE, UW. Artykuł wygłoszony został publicznie 23.04.2010 r.

Artykuł pt. „Polityka rachunkowości a wartość przedsiębiorstwa” przesłany 3 maja 2010 r. na X Międzynarodową Konferencję Naukową pt. „Zarządzanie wartością przedsiębiorstwa”, organizowaną w Międzyzdrojach 17–19 czerwca 2010 r. przez Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego.

Artykuł pt. „Model dochodowy wyceny aktywów i pasywów w rachunkowości przedsiębiorstw” przesłany 3 maja 2010 r. na X Międzynarodową Konferencję Naukową pt. „Zarządzanie wartością przedsiębiorstwa”, organizowaną w Międzyzdrojach 17–19 czerwca 2010 r. przez Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego. Przyjęty do publikacji.

Artykuł pt. „Rachunkowość kreatywna i polityka rachunkowości w zarządzaniu przedsiębiorstwem” przekazany w kwietniu 2010 r. do „Monitora Rachunkowości i Finansów”.

O autorce

Autorka jest doktorem nauk ekonomicznych, adiunktem w Zakładzie Zarządzania Finansami, w Instytucie Nauk Ekonomicznych, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Kontakt e-mail: j.gadawska@prawo.uni.wroc.pl